

Poděkování	9
ÚVODNÍ SLOVO	11
1 / HISTORICKÁ SÉMANTIKA — MEZI HISTORIÍ A LINGVISTIKOU (Jaroslav David)	14
1.1 Vymezení historické sémantiky a předmětu jejího studia	14
1.2 Historickosémantický přístup k jazyku ve světovém kontextu	18
1.3 Česká historická sémantika	20
1.4 Jazyk politiky v historickosémantické perspektivě	27
2 / KVANTITATIVNĚLINGVISTICKÉ METODY A JEJICH VYUŽITÍ V HISTORICKÉ SÉMANTICE (Radek Čech — Jana Davidová Glogarová — Jaroslav David)	32
2.1 Proč být kvantitativní v historické sémantice a textologii? (Radek Čech)	32
2.1.1 Tematická koncentrace textu	35
2.2 Tematická analýza novoročních projevů československých a českých prezidentů z let 1949–2013 (Radek Čech)	42
2.2.1 Úvod	42
2.2.2 Jazykový materiál a metodologie	43
2.2.3 Tematická koncentrace a ideologie	44
2.2.4 Měření podobnosti/rozdílnosti volby tematických slov mezi jednotlivými prezidenty	56
2.2.5 Závěry	61
2.3 Tematické charakteristiky textu — kvantitativní analýza publicistiky Jaroslava Durycha, Ladislava Jehličky a Karla Čapka (Jana Davidová Glogarová — Radek Čech — Jaroslav David)	62
2.3.1 Úvod	62

2.3.2	Hodnocení Jaroslava Durycha, Ladislava Jehličky a Karla Čapka v české literární historii	63
2.3.3	Analyzované texty	67
2.3.4	Tematická slova — srovnání politické publicistiky Jaroslava Durycha, Ladislava Jehličky a Karla Čapka	67
2.3.5	Asociace tematických slov	77
2.3.6	Měření podobnosti/rozdílnosti tematické zaměřenosti mezi jednotlivými autory	80
2.3.7	Průměrná hodnota tematické koncentrace	82
2.3.8	Závěry	84
3 /	KLÍČOVÁ SLOVA — VYMEZENÍ A METODY URČOVÁNÍ (Jaroslav David)	85
3.1	Termín <i>klíčové slovo</i> a jeho historickosémantická koncepce	85
3.2	Klíčová slova v kvantitativní analýze textu	89
3.3	Analýza staročeských satir — určení klíčových slov	91
3.3.1	Metoda a charakteristika analyzovaných textů	91
3.3.2	Určování klíčových slov pomocí tematické koncentrace textu	92
3.3.2.1	Desatero kázanie božie	93
3.3.2.2	Satiry o řemeslnících a konšelích	95
3.3.2.3	Podkoní a žák. O ženě zlobivé	96
3.3.2.4	Svár vody s vínem	97
3.3.3	Závěry	98
4 /	HISTORICKÁ SÉMANTIKA PROPRIÍ (Jaroslav David)	100
4.1	Sémantika proprií — východiska	100
4.2	Obrazné přenášení toponym	108
4.3	Klíčová propria a jejich sémantické proměny	111
4.3.1	Analyzovaný materiál a použitá metoda	111
4.3.2	Klíčová propria a jejich sémantika	112
4.3.3	Kolokace jako indikátor sémantiky toponym	118
4.3.4	Závěry	124
5 /	HRAD A ZÁMEK V PERSPEKTIVĚ HISTORICKOSÉMANTICKÉHO PŘÍSTUPU (Jaroslav David)	126
5.1	Problematika feudálních sídel jako průsečík mezioborové spolupráce	126
5.2	<i>Hrad, zámek a tvrz</i> — přehled dosavadního historickosémantického zkoumání	127
5.3	Sémantické proměny výrazů <i>hrad, zámek a tvrz</i> v moderní době	129
5.3.1	Analyzovaný materiál a zvolená metoda	129
5.3.2	<i>Hrad, zámek a tvrz</i> v současných slovnících, publicistice a beletrii	130

5.3.3	<i>Ilrad, zámek a tvrz</i> — sémantické proměny v beletrii a publicistice 19. a 20. století	137
5.4	Závěry	140
6 /	DĚLNÍK A ROLNÍK — OBECNÁ POJMENOVÁNÍ OSOB PRACUJÍCÍCH V PRŮMYSLU A ZEMĚDĚLSTVÍ V HISTORICKÉ PERSPEKTIVĚ (Jaroslav David)	141
6.1	<i>Dělník a proletář</i> — obecná pojmenování osob pracujících v průmyslu	141
6.1.1	<i>Dělník versus proletář</i> — východiska	142
6.1.2	Sémantická proměna výrazu <i>proletář</i>	143
6.1.3	<i>Dělník a proletář</i> ve světle textů totalitního období	146
6.1.4	<i>Dělník a proletář</i> v publicistice po roce 1989	149
6.1.5	Závěry	150
6.2	<i>Zemědělec, rolník, farmář, sedlák</i> — obecná pojmenování osob pracujících v zemědělství	151
6.2.1	Východiska	151
6.2.2	Dobové prameny — zákony, novoroční prezidentské projevy, jazykové slovníky a encyklopedie	154
6.2.3	Publicistika Českého národního korpusu	159
6.2.4	Závěry	163
7 /	MĚŠŤÁK A MALOMĚŠŤÁK, PARTAJ A STRANA, DEMOKRACIE — ANALÝZA PROMĚN SÉMANTIKY VYBRANÝCH VÝRAZŮ POLITICKÉHO DISKURZU (Jaroslav David)	166
7.1	Východiska	166
7.2	<i>Měšťák a maloměšťák</i>	166
7.2.1	Výraz <i>měšťák</i> a jeho sémantika v publicistice druhé poloviny 20. století	169
7.3	<i>Partaj a strana</i>	173
7.3.1	<i>Partaj a strana</i> v publicistice do roku 1990	173
7.3.2	<i>Partaj a strana</i> v současné publicistice	177
7.4	<i>Demokracie</i> — bez přívlastků	178
7.4.1	<i>Lidová a socialistická demokracie</i> — publicistika totalitního období	178
7.4.2	Deideologizace <i>demokracie</i> — publicistika po roce 1989	180
7.5	Závěry	182
8 /	HESLA A SLOGANY — NA PŘÍKLADU HESEL K MÁJOVÝM DNŮM (Jaroslav David)	183
8.1	Hesla a slogany jako nástroj politického boje a agitace	183
8.2	Charakteristika analyzovaného materiálu	185
8.3	Klíčová lemmata májových hesel	186
8.4	<i>Lid, mír, socialismus</i>	192
8.5	Závěry	197

9 / HISTORICKO-SEMANTICKÁ ANALÝZA POLITICKÝCH TÉMAT V REGIONÁLNÍCH NOVINÁCH Z PŘELOMU 19. A 20. STOLETÍ — NA PŘÍKLADU OPAVSKÉHO TÝDENÍKU A OSTRAVSKO-PŘÍVOZSKÝCH NOVIN (Hana Šústková)	199
9.1 Východiska	199
9.2 Rok 1900 optikou <i>Opavského Týdenníku</i> a <i>Ostravsko-přívozkých novin</i>	201
9.2.1 Problémový faktor 1 — Ideologický boj	203
9.2.2 Problémový faktor 2 — Nacionalismus	209
9.2.3 Problémový faktor 3 — Antisemitismus	212
9.3 Závěry	215
10 / VÝZNAMOVÁ SLOŽKA SPECIFICKÉHO ZLOČINECKÉHO VÝRAZIVA A JEJÍ HISTORICKÉ PROMĚNY (Lucie Radková)	216
10.1 Cíle a východiska	216
10.1.1 Slovníky zločinecké mluvy jako lingvistický pramen	217
10.1.2 Výběr sledovaných sémantických okruhů	219
10.2 Jazykový materiál a jeho analýza	219
10.2.1 Pachatelé majetkových trestných činů	220
10.2.2 Policejní složky	222
10.2.3 Vězeňské prostředí	226
10.3 Závěry	228
ZÁVĚR	230
Summary	235
Zusammenfassung	242
Streszczenie	250
Prameny a literatura	257
PŘÍLOHY	279
Příloha 1 Novoroční projevy československých a českých prezidentů	279
Příloha 1/A Projev Klementa Gottwalda z roku 1950	279
Příloha 1/B Projev Gustáva Husáka z roku 1982	285
Příloha 1/C Projev Václava Havla z roku 1990	289
Příloha 1/D Projev Václava Klause z roku 2004	295
Příloha 2 Články Ladislava Jehličky	298
Příloha 2/A Katolictví tvořitelem nového světa	298
Příloha 2/B Budou se ubíjet mladí lidé?	300
Příloha 3 Hesla z let 1952, 1961 a 1977 schválená k oslavě květnových dnů	303
Příloha 3/A Hesla z roku 1952	303
Příloha 3/B Hesla z roku 1961	310
Příloha 3/C Hesla z roku 1977	313
Seznam zkratk a symbolů	315
Rejstřík	317
Autorský kolektiv	322